

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 15/1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
педагогічних технологій та освіти
впродовж життя

31 серпня 2023 р., протокол № 11

Голова Вченої ради

Оксана ЧЕРНИШ

[Handwritten signature]

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»

спеціальності 053 «Психологія»

освітньо-професійна програма «Юридична психологія»

факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя

кафедра психології та соціального забезпечення

Схвалено на засіданні кафедри
психології та соціального
забезпечення

28 серпня 2023 р., протокол № 7

В.о.завідувача кафедри

[Handwritten signature] Марина ОКСЮТОВИЧ

Гарант освітньо-професійної
програми

[Handwritten signature] Андрій ПАВЛІЧЕНКО

Розробник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та
соціального забезпечення КАРПЮК Юлія

Житомир
2023-2024 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/2

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		3-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3, самостійної роботи студента – 2,6	Спеціальність : 053 «Психологія»	Лекції	
		16 год.	
		Практичні, семінарські	
		32 год.	
	Лабораторні		
	__ год.	__ год.	
	Самостійна робота		
	42 год.		
Індивідуальні завдання			
Вид контролю: залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 53% аудиторних занять, 47% самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/3

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» є ознайомлення майбутніх психологів із основними проблемами, змістом, видами, психологічними чинниками та особливостями організації діагностики, профілактики і корекції девіантної поведінки.

Завдання навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» передбачають оволодіння здобувачами вищої освіти категоріально-термінологічним апаратом психології девіантної поведінки, поняттями «соціальна норма» і «девіантна поведінка»; формування знань про закономірності чинники та механізми виникнення девіацій, проблем фізіологічних та психологічних механізмів основ психічної діяльності та загальні закономірності розвитку особистості; ознайомлення із основними соціологічними та психологічними моделями виникнення девіантної поведінки; ознайомлення студентів з основними методами діагностики психологічних властивостей, емоційно-вольової сфери осіб із девіантною поведінкою.

Зміст навчальної дисципліни спрямований на формування таких компетентностей, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія»:

Інтегральної компетентності: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

загальних компетентностей (ЗК):

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/4

спеціальних (фахових, предметних) компетентностей (СК):

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК12. Здатність надати експертну оцінку психологічним подіям та процесам.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими таких програмних результатів навчання за спеціальністю 053 «Психологія»:

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПРН18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1. Поведінкова норма, патологія, девіації.

Поняття про поведінкову норму, патологію і девіації. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології і девіацій: соціальний, психологічний, психіатричний, етнокультурний, віковий, гендерний, професійний, феноменологічний.

Тема 2. Структура індивідуальності.

Темпераментна збалансованість. Гармонійність характеру. Порівняльна характеристика гармонійних і дисгармонійних рис характеру. Психологія гармонійної і нормативної поведінки.

Тема 3. Поняття про девіантну поведінку.

Відхилення поведінки від соціальних і моральних норм. Специфічні ознаки девіантної поведінки. Психологічні прояви девіантної поведінки

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/5

особистості у сфері найбільш значущих соціальних відносин, у сфері міжособистісних стосунків, у ставленні до себе (на рівні самоповаги, самооцінки і рівня домагань).

Тема 4. Види девіантної поведінки.

Загальна характеристика видів девіантної поведінки: антисоціальна (деліквентна (протиправна) і кримінальна (злочинна), аморальна, аутодеструктивна (адиктивна, віктимна, фанатична, суїцидальна).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.

Тема 5. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки.

Соціальні чинники. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки. Педагогічні чинники. Індивідуально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості. Роль сім'ї у становленні і закріпленні девіантної поведінки особистості. Стилі сімейного виховання, що сприяють відхиленням у поведінці. Наявність угруповань однолітків з негативною спрямованістю як чинник девіантної поведінки. Роль ЗМІ у виникненні девіантної поведінки особистості. Педагогічна некомпетентність батьків, вихователів, педагогів. Неадекватна самооцінка і рівень домагань, підвищений рівень тривожності, агресивність, сором'язливість, морально деформовані і протиправні ціннісні орієнтації як причини відхилень у поведінці.

Тема 6. Гендерні особливості девіантної поведінки.

Гендерні особливості девіантної поведінки особистості та їх чинники. Неадекватне статеве виховання в сім'ї, неадекватні гендерні стереотипи, відсутність гендерної просвіти, як чинники девіацій в поведінці особистості. Аналіз гендерних стилів поведінки: зовнішність і стиль в одязі, манера поведінки (міміка, жести, хода), манера спілкування, стиль взаємодії в сім'ї, стиль взаємодії в суспільстві, стиль сексуальної активності. Чоловічі і жіночий стереотипи: маскуліність, фемінність.

Тема 7. Девіації у дошкільному віці.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/6

Особливості виникнення спротиву виховним впливам у дошкільному віці: несприятливий стиль і умови сімейного виховання, дефіцит спілкування з батьками та однолітками тощо. Шкільна дезадаптація, відсутність навичок взаємодії із соціумом як передумови девіантної поведінки молодшого школяра.

Тема 8. Девіації у підлітковому віці.

Вікові особливості становлення особистості підлітка та їх вплив на відхилення в поведінці. Особистісні відхилення у підлітковому віці (синдром відчуження, реалізація, деперсоналізація, депресія, дисморфофобія) та їх вплив на відхилення в поведінці підлітків.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ВИДИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.

Тема 9. Адиктивні види девіантної поведінки.

Алкогольне uzалежнення як адиктивний вид девіантної поведінки. Алкогольний синдром плоду. Наркотичне uzалежнення як адиктивний вид девіантної поведінки. Види наркотиків. Вид девіантної поведінки, що базується на гіперздібностях. Зловживання речовинами, які викликають стан зміненої психічної діяльності.

Тема 10. Аутоагресивна поведінка.

Агресивна поведінка. Аутоагресивна поведінка. Суїцидальна поведінка як адиктивний вид девіантної поведінки. Типи суїцидів. Теорії суїциду. Патохарактерологічний вид девіантної поведінки. Психопатологічний вид девіантної поведінки.

Тема 11. Порушення поведінки особистості.

Порушення харчової поведінки: нервова анорексія, нервова булемія та ін. Сексуальні девіації і перверзії. Психологічні і психопатологічні захоплення. Характерологічні і патохарактерологічні реакції і розлади особистості. Комунікативні девіації.

Тема 12. Девіантна поведінка у соматично хворих.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/7

Параметри на основі яких діагностується і формується психологічне відношення до хвороби: ймовірність летального кінця, ймовірність інвалідизації і хроніфікації, больова характеристика хвороби, соціальна значимість хвороби і традиційне відношення до хворих у мікросоціумі, вплив хвороби на сімейну і сексуальну сферу, вплив хвороби на сферу розваг і інтересів. Онкологічний процес у психічній діяльності. П'ять фаз реагування на злоякісні новоутворення: анозогнозична, дисфорична ауто сугестивна, депресивна і апатична.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ, ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.

Тема 13. Психологічна діагностика девіантної поведінки особистості.

Принципи психологічної діагностики девіантної поведінки особистості: системний підхід, індивідуальний підхід, прогностичність тощо.

Стадії діагностики: попередня стадія, стадія уточнення, заключна.

Особливості спостереження. Схема спостереження за проявами девіантної поведінки особистості («Карта спостережень» Д. Стотта). Опитування як вільне інтерв'ю. Опитувальник діагностики агресивних та ворожих реакцій людини Басса-Дарки. Опитувальник діагностики акцентуацій характеру Х. Шмішека. Самооцінка депресії. Самооцінка типового сімейного стану. Проективні методики: «Неіснуюча тварина», «Дім, дерево, будинок», «Намалюй людину», «Малюнок сім'ї». Соціометричні методики. Метод незалежних характеристик (комплексна експрес-діагностика соціально-педагогічної занедбаності дітей Р. Овчарова).

Тема 14. Профілактика девіантної поведінки особистості.

Системний підхід до профілактики девіантної поведінки особистості. Соціально-психологічні механізми впливу на особистість (переконання, навіювання, психічне зараження, наслідування) та їх урахування в профілактиці девіантної поведінки особистості. Пропаганда здорового способу життя,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/8

створення сприятливого соціально-психологічного клімату в мікросоціальному оточенні дитини, створення можливостей для самореалізації особистості як передумови попередження відхилень у поведінці. Психологічні умови самовиховання та їх урахування в попередженні девіантної поведінки. Прийоми самовиховання, самоусвідомлення, самозобов'язання та ін.

Тема 15. Корекція девіантної поведінки особистості.

Психологічні методи корекції девіантної поведінки. Методи корекції негативних рис характеру: метод «вибуху» і «метод реконструкції характеру» (за А. Макаренком). Методи розвитку мотиваційної сфери і самосвідомості особистості: групові дискусії, рольові ігри, соціально-психологічний тренінг тощо. Методи підкріплення та їх роль у корекції девіантної поведінки (Б. Скіннер).

Тема 16. Реабілітація особистості з девіантними проявами поведінки.

Соціально-психологічна реабілітація особистості з девіантною поведінкою. Особливості надання соціально-психологічної підтримки. Телефон довіри, анонімне консультування з корекції девіантної поведінки особистості. Сучасні прийоми і технології психологічного впливу.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	лекції	семінарські	самостійна робота
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 1. Поведінкова норма, патологія, девіації.	4	-	2	2
Тема 2. Структура індивідуальності.	4	-	2	2
Тема 3. Поняття про девіантну поведінку.	6	2	2	2
Тема 4. Види девіантної поведінки.	8	2	2	4
Разом за змістовий модуль 1	22	4	8	10

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/9

Змістовий модуль 2. ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 5. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки	6	2	2	2
Тема 6. Гендерні особливості девіантної поведінки.	4	-	2	2
Тема 7. Девіації у дошкільному віці.	4	-	2	2
Тема 8. Девіації у підлітковому віці.	8	2	2	4
Разом за змістовий модуль 2	22	4	8	10
Змістовий модуль 3. ВИДИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 9. Адиктивні види девіантної поведінки.	6	2	2	2
Тема 10. Аутоагресивна поведінка.	4	-	2	2
Тема 11. Порухення поведінки особистості.	6	-	2	4
Тема 12. Девіантна поведінка у соматично хворих.	6	2	2	2
Разом за змістовий модуль 3	22	4	8	10
Змістовий модуль 4. ОСНОВИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ, ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 13. Психологічна діагностика девіантної поведінки особистості.	4	-	2	2
Тема 14. Профілактика девіантної поведінки особистості.	4	-	2	2
Тема 15. Корекція девіантної поведінки особистості.	8	2	2	4
Тема 16. Реабілітація особистості з девіантними проявами поведінки.	8	2	2	4
Разом за змістовий модуль 4	24	4	8	12
ВСЬОГО	90	16	32	42

5. Теми практичних(семінарських) занять

№ теми	Назва теми заняття	Кількість годин
		Денна форма
1	Поведінкова норма, патологія, девіації.	2
2	Структура індивідуальності.	2
3	Психологічні прояви девіантної поведінки	2
4	Порівняльний аналіз класифікацій видів девіантної поведінки	2
5	Порівняльний аналіз чинників девіантної поведінки.	2
6	Гендерні особливості девіантної поведінки.	2
7	Девіації у дошкільному віці.	2
8	Аналіз гендерно-вікових аспектів девіантної поведінки.	2

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/ 10

9	Вивчення впливу сім'ї на виникнення девіантної поведінки	2
10	Аутоагресивна поведінка.	2
11	Порушення поведінки особистості.	2
12	Вивчення девіантної поведінки у соматично хворих	2
13	Психологічна діагностика девіантної поведінки особистості.	2
14	Профілактика девіантної поведінки особистості.	2
15	Вивчення методів профілактики девіантної поведінки	2
16	Вивчення методів психокорекції девіантної поведінки	2
РАЗОМ		32

6. Завдання для самостійної роботи.

Тема 1. Поведінкова норма, патологія, девіації.

Поняття про психічне здоров'я.

Аналіз рівнів психічного здоров'я.

Тема 2. Структура індивідуальності.

Психологічний зміст поняття «девіантна поведінка».

Особливості кримінальної поведінки у класифікації В.Д. Менделевича.

Тема 3. Поняття про девіантну поведінку.

Аналіз вікових аспектів девіантної поведінки особистості.

Порівняльний аналіз девіантної і деліквентної поведінки.

Тема 4. Види девіантної поведінки.

Особливості впливу алкоголю на психіку людини.

Особливості впливу наркотиків на психіку людини.

Тема 5. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки.

Особливості впливу токсичних речовин на психіку людини.

Суїцид як соціально-психологічне явище.

Тема 6. Гендерні особливості девіантної поведінки.

Агресія як соціально-психологічне явище.

Методичні рекомендації щодо профілактики агресивної поведінки.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/ 11

Тема 7. Девіації у дошкільному віці.

Психодинамічний аналіз чинників та механізмів формування девіантної поведінки.

Девіантна поведінка як результат навчання.

Тема 8. Девіації у підлітковому віці.

Сімейне виховання як чинник девіації у підлітковому віці.

Роль неформальних підліткових криміногенних груп у десоціалізації неповнолітніх.

Тема 9. Адиктивні види девіантної поведінки.

Характеристика опитувальників діагностики девіантної поведінки.

Проблеми співвідношення біологічного і соціального у процесі формування девіантної поведінки.

Тема 10. Аутоагресивна поведінка.

Фази проходження онкологічного процесу.

Тема 11. Порушення поведінки особистості.

Екзистенційно-гуманістичний підхід до девіантної поведінки.

Структурно-динамічна концепція девіантності та девіантної поведінки.

Тема 12. Девіантна поведінка у соматично хворих.

Соціальні норми і соціальний контроль.

Соціальні функції девіантної поведінки.

Тема 13. Психологічна діагностика девіантної поведінки особистості.

Девіантна поведінка як порушення соціалізації особистості.

Соціальні функції девіантної поведінки.

Тема 14. Профілактика девіантної поведінки особистості.

Методичні рекомендації щодо профілактики суїцидальної поведінки.

Діагностично значимі ознаки соціальної дезадаптації.

Тема 15. Корекція девіантної поведінки особистості.

Особливості самоорганізації часу як чинник девіантної поведінки.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/ 12

Методи дослідження соціально-психологічної адаптованості (К. Роджерс, Р. Даймонд), схильності до девіантної поведінки (О. Орел), методика «Прогноз».

Тема 16. Реабілітація особистості з девіантними проявами поведінки.

Використання ПДО (А. Лічко) у діагностиці девіантної поведінки підлітків.

Карта спостереження (Ю. Клейберг) у роботі з девіантними молодшими школярами та підлітками.

7. Індивідуальні завдання

Метою виконання індивідуальних завдань є: закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих студентами на теоретичних і практичних заняттях.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» включає:

- анотацію вивченої додаткової літератури;
- опрацювання визначених проблемних питань та їх обговорення на практичних заняттях;
- написання есе за визначеною тематикою.

8. Методи навчання

Для досягнення програмних результатів навчання дисципліни використовуються традиційні методи та інноваційні технології навчання.

На лекціях застосовуються словесні методи навчання (пояснення, розповідь) у поєднанні з наочними методами (демонстрування презентацій за допомогою мультимедійних засобів, демонстрація схем, рисунків).

На практичних заняттях використовуються практичні методи (виконання практичних завдань, розв'язування задач), наочні (демонстрація таблиць, схем), інтерактивні технології (дебати), а також технології розвитку критичного мислення (мозковий штурм, обмін думками).

Самостійна робота студентів передбачає роботу з літературними джерелами та інформаційними ресурсами. Під час вивчення навчальної дисципліни використовуються інформаційно-цифрові технології навчання з використанням мультимедійних засобів, сервісів відеотелефонного зв'язку Meет, мобільних засобів комунікації; методи роботи з літературними та інформаційними джерелами.

9. Методи контролю

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/ 13

Основними видами контролю під час вивчення навчальної дисципліни є поточний і підсумковий.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також самостійної роботи, модульного контролю, контролю виконання індивідуальних завдань. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- захист практичних робіт;
- усне опитування;
- усний тестовий контроль теоретичного матеріалу.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться у формі заліку.

Під час формування підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контрольного заходу, який проводиться методом усного тестування з усього матеріалу навчальної дисципліни.

Орієнтовний список питань до заліку за навчальною дисципліною «Психологія девіантної поведінки»

1. Психологічний зміст поняття «девіантна поведінка».
2. Характеристика поняття «норма» і її види.
3. Поняття соціальної дезадаптації.
4. Порівняльний аналіз кримінальної та деліквентної поведінки.
5. Психологічні прояви девіантної поведінки.
6. Чинники виникнення відхилень у поведінці особистості.
7. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості.
8. Педагогічні чинники виникнення відхилень у поведінці.
9. Особливості ставлення особистості з девіантною поведінкою до себе.
10. Роль сім'ї у становленні особистості важковиховуваної дитини.
11. Неадекватні виховні впливи батьків і педагогів як передумови відхилень у поведінці.
12. Агресивність і девіантна поведінка особистості.
13. Індивідуально-психологічні особливості підлітків, які становлять групу ризику щодо девіантної поведінки.
14. Несприятливі стилі сімейного виховання як чинник девіантної поведінки.
15. Особистісні проблеми батьків як передумови несприятливих тенденцій у поведінці дитини.
16. Вікові особливості прояву девіантної поведінки особистості.
17. Особливості відхилень у поведінці дошкільників.
18. Шкільна дезадаптація як чинник відхилень у поведінці молодшого школяра.
19. Прояви девіантної поведінки у молодших школярів.
20. Особливості девіантної поведінки підлітків.
21. Характеристика видів девіантної поведінки.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/ 14

22. Гендерні особливості прояву девіантної поведінки особистості.
23. Психологічна діагностика особистості з девіаціями в поведінці.
24. Методи психологічної діагностики особистості з поведінковими девіаціями.
25. Спостереження як метод психодіагностики особливостей девіантної поведінки особистості.
26. Методи психопрофілактики девіантної поведінки особистості.
27. Особливості діяльності психолога з профілактики девіантної поведінки.
28. Особливості діяльності психолога з корекції девіантної поведінки.
29. Методи психокорекції девіантної поведінки особистості.
30. Психологічна профілактика емоційного вигорання і професійної деформації особистості педагога як передумова запобігання несприятливим тенденціям розвитку особистості дитини.
31. Особливості взаємодії психолога з батьками щодо профілактики і корекції девіантної поведінки дитини.
32. Психологічні особливості самовиховання як фактор попередження та подолання поведінкових девіацій.
33. Основні напрями соціально-психологічної реабілітації особистості з девіантною поведінкою.
34. Особливості функціонування телефону довіри як засобу профілактики девіантної поведінки.
35. Психологічні умови попередження девіантної поведінки особистості.
36. Поняття адиктивної поведінки.
37. Психологічний аспект подолання алкоголізації та наркотизації підлітків.
38. Роль ЗМІ у подоланні та профілактиці девіантної поведінки особистості.
39. Роль психолога у профілактиці девіантної поведінки особистості.
40. Психологічний аналіз понять «норма», «патологія», «девіація».
41. Поняття «психічне здоров'я».
42. Поняття «психологічне здоров'я».
43. Поняття «психологічна культура».
44. Поняття віктимної поведінки особистості.
45. Вандалізм як вид девіантної поведінки.
46. Специфічні ознаки девіантної поведінки.
47. Роль сім'ї у становленні та закріпленні девіантної поведінки.
48. Адиктивна поведінка як вид девіантної поведінки особистості.
49. Алкогольне узалежнення як вид адикції.
50. Наркотичне узалежнення як вид адикції.
51. Агресивна поведінка особистості.
52. Аутоагресивна поведінка особистості.
53. Психологічні особливості порушення харчової поведінки особистості.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/ 15

54. Поняття анорексії.
55. Поняття булімії.
56. Поняття гемблінгу.
57. Поняття соціального паразитизму.
58. Позитивні девіації.
59. Поняття аномії.
60. Психоактивна речовина.
61. Поняття алкогольного синдрому плоду.
62. Психологічна характеристика деліквентності.
63. Психологічні особливості віктимної поведінки.
64. Психологічні особливості суїцидальної поведінки.
65. Педагогічна занедбаність як аспект девіантної поведінки.
66. Гендерні стереотипи та їх вплив на прояви девіантної поведінки.
67. Особливості спостереження як методу вивчення девіантної поведінки особистості.
68. Особливості діяльності шкільного психолога щодо профілактики девіантної поведінки особистості.
69. Особливості девіантної поведінки у соматично хворих.
70. Акцентуації характеру та психопатії.
71. Порушення поведінки, зумовлені дисгармонійним розвитком.

10. Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота																Сума
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2				Змістовний модуль 3				Змістовний модуль 4				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	8	8	100

Шкала оцінювання

За шкалою	Екзамен	Залік	Бали
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре	Зараховано	82-89
C			74-81
D	Задовільно	Зараховано	64-73
E			60-63
FХ	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F		Не зараховано	0-34

Оцінювання знань студентів здійснюється за такими **критеріями**:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1 Арк 18/ 16	

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає, логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), якісне оформлення протоколу практичної роботи. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
Добре	Студент у повному обсязі засвоїв навчальний матеріал, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання під час виконання практичних робіт; виклад відповіді грамотний, але відповіді можуть мати місце окремі неточності. Відповідь студента будується на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно	Студент виявив знання навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і практичної діяльності за професією. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, студент набув навичок, необхідних для виконання практичних робіт, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання для виконання практичних робіт. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продовжити навчання без повторного вивчення дисципліни.

11. Рекомендована література

Основна література:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1 Арк 18/ 17	

1. Кошова І. В., Кресан О. Д. Психологія девіантної поведінки: Навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 226 с.
2. Кузьменко В.В. Психологія девіантної поведінки: навч. посіб. / В. В. Кузьменко, О. В. Диса, І. О. Шинкаренко. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. – 68 с.
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с.
4. Практична психосоматика: діагностичні шкали. Навчальний посібник / За заг. ред. О.О. Чабана, О.О. Хаустової. – 2-ге видання, виправлене і доповнене. — К.: Видавничий дім Медкнига, 2019. – 112 с.
5. Психологія девіантної поведінки особистості : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: О. Д. Сафін, С. П. Байда. Умань : Візаві, 2021. 202 с.

Допоміжна література

1. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників: Збірник практичних матеріалів / Автори-упоряд.: Оксана Степанюк, Оксана Мельниченко. Київ, 2020. 132 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/471051.pdf>
2. Психологічні механізми ресоціалізації осіб з девіантною поведінкою в умовах суспільних змін : монографія / Максимова Н. Ю., Грись А. М., Манілов І.Ф., Литвинчук Л.М., Рябовол Т.А., Філоненко Л.А., Максим О.В., Щербина-Прилука В.М.; за ред. Н. Ю. Максимової. К.: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. 272 с. URL: <http://surl.li/ezrhs>
3. Седих К.В., Моргун В.Ф. Делінквентний підліток. Навчальний посібник з психопрофілактики, діагностики та корекції протиправної поведінки підлітків для студентів психологічних, педагогічних, соціальних, юридичних спеціальностей та інтернів-психіатрів. 3-е вид., доп. К.: Видавничий Дім

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК28- 2023
	Екземпляр №1	Арк 18/ 18

«Слово», 2019. 272 с. URL: <http://surl.li/ezrhw>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Електронна бібліотека Державного університету «Житомирська політехніка» <http://eztuir.ztu.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/info/265/>
4. Актуальні питання сучасної психології - http://library.sspu.sumy.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Aktualny_pitannya_suc.psihologii
5. Національна асоціація медіаторів України. URL :
<http://namu.com.ua/ua/>
<http://www.psychonezalegni.com.ua/>